

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol). Laissa annettaisiin Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävät säännökset kansallisesta yksiköstä, toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin välisistä yhteyksistä sekä kansallisesta valvontaviranomaisesta. Lailla kumottaisiin Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta annettu laki.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä toukokuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO JA NYKYTILA	3
2 EUROPOL-ASETUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	4
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	11
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	11
5 ASIAN VALMISTELU	12
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	13
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	13
2 VOIMAANTULO.....	15
LAKIEHDOTUS	16
Laki Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta	16

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto ja nykytila

Europol perustettiin neuvoston päätöksellä 2009/371/YOS (jäljempänä Europol-päätös) Euroopan unionin talousarviosta rahoitettavana unionin virastona, jonka tavoitteena oli tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toimintaa ja keskinäistä yhteistyötä vähintään kahteen jäsenvaltioon vaikuttavan järjestäytyneen rikollisuuden, terrorismin ja muiden vakavan rikollisuuden muotojen ehkäisyssä ja torjunnassa. Neuvoston päätöksellä myös korvattiin Euroopan poliisiviraston perustamisesta Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehty yleissopimus. Europol-päätös tuli voimaan 4 päivänä kesäkuuta 2009 ja sen soveltaminen alkoi 1 päivänä tammikuuta 2010.

Nyt voimassa oleva Europol päätös on toiminut kohtuullisen hyvin. Uudella asetuksella on kuitenkin pyritty pelkän "lissabonisoinnin" sijasta myös kehittämään lainsäädäntöä nykyaikaisempaan suuntaan. Suurin uudistus operatiiviselta kannalta on tietojenkäsittelysäännösten muuttuminen siten, että järjestelmäkohtaisista säännöistä siirrytään käyttötarkoitussidonnaisiin sääntöihin. Tämä mahdollistaa samaan käyttötarkoitukseen tallennettujen tietojen entistä joustavamman yhdistelemisen Europolissa.

Europolin oikeusperustan muuttamista neuvoston päätöksestä neuvoston asetukseksi vauhditti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen voimaantulo. Sopimuksen 88 artiklassa määrätään, että Europolin toimintaa säännellään tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen annettavalla asetuksella. Siinä myös edellytetään, että on säädettävä menettelytavoista, joilla Euroopan parlamentti valvoo Europolin toimintaa yhdessä kansallisten parlamenttien kanssa.

Myös Tukholman ohjelmassa ”Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluun varten” Europolista kehoitettiin tekemään jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojenvaihdon keskipiste, palveluntarjoaja ja lainvalvontayksiköiden yhteinen foorumi. Europolin toiminnasta laaditun arvioinnin perusteella tämän tavoitteen saavuttamisen katsottiin edellyttävän Europolin operatiivisen toiminnan tehostamista.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/794 Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS (jäljempänä Europol-asetus) korvaamisesta ja kumoamisesta annettiin 11. päivänä toukokuuta 2016. Europol-asetus tuli voimaan 13 päivä kesäkuuta 2016. Sitä sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä toukokuuta 2017 lukuun ottamatta tiettyjä viraston hallintoon liittyviä siirtymäkauden järjestelyjä, joita sovellettiin asetuksen voimaantulopäivästä. Niin ikään asetuksen voimaantulopäivästä lukien asetuksella perustettu virasto on aikaisemmin neuvoston päätöksellä Euroopan poliisiviraston perustamisesta 2009/371/YOS perustetun viraston oikeusseuraaja kaikkien sen tekemien sopimusten, sitä velvoittavien sitoumusten ja kaiken sen hankkiman omaisuuden suhteen.

Europol-asetuksen tavoitteena on parantaa tietoihin ja tiedustelutietoihin perustuvaa Europolin tilannekuvaa tehostamalla tietojen toimittamista jäsenvaltioilta Europolille, jotta se voisi paremmin palvella jäsenvaltioita ja antaa parempia tietoja EU:n politiikan suunnitteluun. Tavoitteena on myös Europolin tietojenkäsittelyarkkitehtuurin uudistaminen, jotta Europol voisi helpommin havaita yhteyksiä sen hallussa jo olevien tietojen välillä ja analysoida niitä.

2 Europol-asetuksen pääasiallinen sisältö

Europol-asetus pohjautuu pitkälle voimassa olevaan Europol-päätökseen. Europol-asetuksen keskeisin ja oikeudellisesti tärkein muutos on oikeusperustan juridisen muodon muuttaminen. Europolin perusluonne ei muutu. Se on jatkossakin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisia tukeva ja avustava elin. Europolilla ei tule olemaan itsenäistä, operatiivista toimintavaltaa. Viraston toiminta Alankomaiden Haagissa jatkuu pääosin entisellään mukaan lukien jäsenvaltion virastoon lähettämien kansallisten asiantuntijoiden tehtävät. Myös kansallisesti yhteistyö Europolin kanssa jatkuu pitkälle entisellään.

Toiminnallisesti tärkeimmät muutokset vanhaan verrattuna sisältyvät asetuksen IV-lukuun tietojenkäsittelystä. Asetuksen 18 artiklassa säädetään ne tarkoitukset, joita varten tietoja saadaan Europolissa käsitellä. Vanhan päätöksen mukaisesta eri tietojärjestelmiä koskevasta sääntelystä on luovuttu.

Europol-asetus jakautuu kolmeentoista lukuun.

I luku - Yleiset säännökset, Europolin tavoitteet ja tehtävät

Ensimmäinen luku sisältää yleiset säännökset ja siinä määritellään Europolin tavoitteet ja tehtävät. Europol-asetuksen artiklan 1 mukaan perustetaan Europol lainvalvontaviranomaisten yhteistyön tukemiseksi unionissa. Perustettava Europol korvaa päätöksellä 2009/371/YOS perustetun Europolin ja on sen seuraaja.

Artikla 2 sisältää Europol-asetuksessa käytettävät määritelmät. Jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla tarkoitetaan kaikkia jäsenvaltioiden poliisiviranomaisia ja muita lainvalvontaviranomaisia, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Toimivaltaisiin viranomaisiin kuuluvat myös muut jäsenvaltioiden viranomaiset, jotka ovat voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa Europolin toimivaltaan kuuluvien rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Suomessa toimivaltaisia viranomaisia ovat poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Kyseiset viranomaiset ovat toimivaltaisia viranomaisia myös voimassa olevan Europol-päätöksen nojalla.

Artiklan 3 mukaan Europolin tavoitteena on tukea ja tehostaa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten toimintaa ja keskinäistä yhteistyötä, jolla ehkäistään ja torjutaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevaa vakavaa rikollisuutta, terrorismia ja johonkin unionin politiikkaan kuuluvaa yhteistä etua vahingoittavia rikollisuuden muotoja, sellaisina kuin ne luetellaan Europol-asetuksen liitteessä I. Europolin tavoitteisiin kuuluu myös edellä mainittujen rikosten liitännäisrikosten käsittely.

Artiklassa 4 säännellään Europolin tehtävistä. Merkittävä osa tehtävistä käsittää lainvalvontaviranomaisten yhteistyöhön liittyviä tehtäviä sekä tietojen keräämistä, käsittelyä ja analysointia. Europol laatii uhka-arvioita, strategisia ja operatiivisia analyyseja ja yleisiä tilannekatsauksia. Europol voi osallistua yhteisiin tutkintaryhmiin sekä ehdottaa niiden perustamista. Europol voi myös tarjota erityiskoulutusta ja avustaa jäsenvaltioita järjestämään koulutusta. Europol toimii euron väärentämisen torjunnan keskustoimistona. Europolin uusia tehtäviä olisivat tiedon tuottaminen ja tuki EU:n kriisinhallintarakenteille ja EU:n kriisinhallintaoperaatioille sekä erityisosaamista vaativien, tiettyä rikoslajia koskevien unionin keskustusten kehittäminen. Esimerkkinä mainitaan Euroopan verkkorikostorjuntakeskus. Europol ei saa käyttää pakkokeinoja tehtäviään suorittaessaan.

II luku - Jäsenvaltioiden ja Europolin yhteistyö

Artiklan 5 mukaan Europolin henkilöstö voi osallistua yhteisten tutkintaryhmien toimintaan, jotka käsittelevät Europolin tavoitteiden puitteisiin kuuluvaa rikollisuutta. Artikla 6 mukaan kun Europol katsoo, että jossakin yksittäisessä tapauksessa olisi aloitettava rikostutkinta sen tavoitteiden puitteisiin kuuluvan rikoksen osalta, se pyytää kansallisten yksiköiden välityksellä asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaisia viranomaisia aloittamaan, toteuttamaan tai koordinoimaan rikostutkinnan. Jos jäsenvaltion viranomaiset eivät noudata pyyntöä, se tulee perustella. Perustelut voi jättää pois vain artiklassa mainituissa poikkeustapauksissa.

Artiklassa 7 säädetään Europolin kansallisesta yksiköstä. Kansallinen yksikkö toimii yhteyselimenä Europolin ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välillä. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin valtuuttaa toimivaltaiset viranomaisensa olemaan suoraan yhteydessä Europoliin jäsenvaltioiden määrittämin edellytyksin. Suomi on jo Europol-päätöksen nojalla sallinut suorat yhteydet Europolin ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

Suomessa Europolin tiedonvaihtokanava SIENA on poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen käytössä ja suora kansainvälinen tiedonvaihto tutkivien lainvalvontayksiköiden välillä on jo nyt mahdollista Suomessa uuden asetuksen 7 artiklan 5-kohdan tarkoittamalla tavalla. Kansallisena yksikkönä toimiva keskusrikospoliisi antaa muille viranomaisille kansainväliseen viestintään tarvittavan koulutuksen ja osaltaan valvoo viestinnän laatua.

Artikla 8 mukaan kunkin kansallisen yksikön on lähetettävä Europoliin ainakin yksi yhteyshenkilö. Yhteyshenkilöt muodostavat Europolin kansalliset yhteystoimistot. Suomella on tällä hetkellä 4 yhteyshenkilöä, jotka tulevat poliisista, Tullista ja Rajavartiolaitokselta.

III luku - Europolin organisaatio

Artiklat 9 - 16 sisältää säännökset Europolin organisaatiosta. Virastolla on hallintoneuvosto, pääjohtaja ja tarvittaessa muita neuvoa-antavia elimiä. Hallintoneuvosto koostuu yhdestä kunkin jäsenvaltion edustajasta ja yhdestä komission edustajasta. Kullakin edustajalla on äänioikeus. Pääjohtaja vastaa Europolin hallinnosta. Hän vastaa toiminnastaan hallintoneuvostolle.

IV luku - Tietojenkäsittely

Artiklan 17 mukaan Europol käsittelee ainoastaan tietoja, joita sille ovat toimittaneet

- a) jäsenvaltiot kansallisen lainsäädäntönsä ja Europol-asetuksen mukaisesti;
- b) unionin elimet, kolmannet maat ja kansainväliset järjestöt Europol-asetuksen mukaisesti ja
- c) yksityiset osapuolet ja yksityishenkilöt Europol-asetuksen mukaisesti.

Europol voi myös suoraan hakea ja käsitellä tietoja, myös henkilötietoja, jotka ovat peräisin julkisista lähteistä, internet ja julkiset tiedot mukaan lukien. Jos Europolilla on unionin säädösten taikka kansainvälisten tai kansallisten säädösten nojalla oikeus tehdä tietojenkäsittelyjärjestelmää käyttäen hakuja kansallisista, unionin tai kansainvälisistä tietojärjestelmistä, se voi tällä tavoin hakea ja käsitellä tietoja, mukaan lukien henkilötietoja, jos tämä on sen tehtävien hoitamiseksi tarpeen.

Artiklassa 18 säädetään Europolin tietojenkäsittelytoimien tarkoituksista. Europol voi käsitellä henkilötietoja ainoastaan ristiintarkistamiseksi tiettyjen Europol-asetuksessa tarkemmin sään-

neltyjen tietojen keskinäisten yhteyksien tai muiden merkityksellisten yhteyksien havaitsemiseksi, strategisia tai aihekohtaisia tai operatiivisia analyyssejä varten sekä tietojenvaihdon helpottamista varten jäsenvaltioiden, Europolin, muiden unionin elinten, kolmansien maiden ja kansainvälisten järjestöjen välillä. Artiklassa on tarkemmat säännökset tietojen käsittelystä operatiivisia analyyssejä varten.

Artiklan 19 mukaan tietojenkäsittelyn tarkoituksen tai tarkoitukset määrittää se jäsenvaltio, unionin elin, kolmas maa tai kansainvälinen järjestö, joka toimittaa tietoja Europolille. Jos se ei ole tehnyt sitä, Europol käsittelee tiedot yhteisymmärryksessä asianomaisen tietojen toimittajan kanssa määrittääkseen kyseisten tietojen merkityksen sekä tarkoituksen tai tarkoitukset, joita varten niitä käsitellään edelleen. Europol voi käsitellä tietoja muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jota varten tiedot on toimitettu, vain tietojen toimittajan antaman asiaa koskevan luvan perusteella. Toimittaessaan tietoja Europolille jäsenvaltiot, unionin elimet, kolmannet maat ja kansainväliset järjestöt voivat ilmoittaa tietoihin pääsyä tai niiden käyttöä koskevista mahdollisista yleisistä tai nimenomaisista rajoituksista, tietojen siirto, poistaminen tai tuhoaminen mukaan lukien. Jos tällaisten rajoitusten tarve tulee ilmi vasta tietojen toimittamisen jälkeen, niiden on ilmoitettava siitä Europolille vastaavasti. Europolin on noudatettava tällaisia rajoituksia.

Artiklassa 20 säädetään jäsenvaltioiden ja Europolin henkilöstön pääsystä Europolin säilyttämiin tietoihin ja artiklassa 21 Eurojustin ja OLAFin pääsystä Europolin säilyttämiin tietoihin. Artiklassa 22 säädetään tilanteista, jolloin Europolilla on velvollisuus ilmoittaa jäsenvaltiolle tätä koskevista tiedoista.

Luku V - Suhteet yhteistyökumppaneihin

Artiklan 23 mukaan Europol voi luoda ja pitää yllä yhteistyösuhteita unionin elimiin näiden elinten tavoitteiden mukaisesti sekä kolmansien maiden viranomaisiin, kansainvälisiin järjestöihin ja yksityisiin osapuoliin, siltä osin kuin on tarpeen sen tehtävien suorittamiseksi. Pääjohtaja ilmoittaa hallintoneuvostolle mahdollisista säännöllisistä yhteistyösuhteista, joita Europol aikoo luoda ja ylläpitää artiklassa tarkemmin säädetyin edellytyksin. Europol voi, tietyin poikkeuksin, siirtää henkilötietoja unionin elimille, kolmansille maille ja kansainvälisille järjestöille ainoastaan, jos se on tarpeen Europolin tavoitteiden puitteisiin kuuluvien rikosten ehkäisyä ja torjuntaa varten ja tapahtuu Europol-asetuksen mukaisesti ja jos vastaanottaja vahvistaa, että tietoja käsitellään vain sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi ne on siirretty.

Artiklassa 24 säännellään henkilötietojen siirrosta unionin elimille ja artiklassa 25 henkilötietojen siirrosta kolmansille maille ja kansainvälisille järjestöille. Europol pitää yksityiskohtaisesti kirjaa kaikista artiklan 25 nojalla suoritetuista siirroista.

Artiklan 26 mukaan Europol voi käsitellä yksityisiltä osapuolilta saatuja henkilötietoja, siltä osin kuin on tarpeen sen tehtävien suorittamiseksi, edellyttäen että tiedot on toimittanut Europolille kansallinen yksikkö kansallisen lainsäädännön mukaisesti, yhteyspiste sellaisessa kolmannessa maassa tai kansainvälisessä järjestössä, jonka kanssa Europol on tehnyt yhteistyösopimuksen ennen Europol-asetuksen soveltamisen aloittamista 1. toukokuuta 2017 tai kolmannen maan viranomainen tai kansainvälinen järjestö, jota koskee Europol-asetuksessa tarkoitettu tietosuojaan tason riittävyttä koskeva päätös tai jonka kanssa unioni on tehnyt kansainvälisen sopimuksen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklan nojalla. Artikla sisältää myös useita muita rajoituksia, joita Europolin tulee noudattaa yksityiseltä osapuolilta saatujen henkilötietojen käsittelyssä. Europol ei saa ottaa yhteyttä yksityisiin osapuoliin henkilötietojen saamista varten. Komissio arvioi yksityisten osapuolten kanssa toteutettavan henkilötietojen suoran vaihdon käytäntöä 1 päivään toukokuuta 2019 mennessä.

Artiklassa 27 säännellään tilanteista, joissa Europol on saanut yksityishenkilöiltä tietoja. Europol voi vastaanottaa ja käsitellä yksityishenkilöiltä peräisin olevia tietoja, siltä osin kuin on tarpeen sen tehtävien suorittamiseksi. Tiedot tulee olla toimittanut Europolille sama taho kun mitä artiklassa 26 edellytetään. Europol ei saa ottaa yhteyttä yksityishenkilöihin tietojen saamista varten.

Luku VI - Tietosuojatakeet

Artiklassa 28 säännellään yleiset tietosuojaperiaatteet.

Artiklan 29 sisältää säännökset tietojen lähteen luotettavuudesta sekä tietojen oikeellisuuden arvioinnista. Tiedot toimittaneen jäsenvaltion on mahdollisuuksien mukaan arvioitava jäsenvaltiosta peräisin olevien tietojen lähteen luotettavuus käyttäen seuraavia lähteen arviointikoodeja:

(A): tiedot ovat peräisin varmasti luotettavasta ja pätevästä lähteestä tai tiedot on toimittanut aiemmin kaikissa tapauksissa luotettavaksi osoittautunut lähde;

(B): lähde, josta tiedot on saatu, on useimmissa tapauksissa osoittautunut luotettavaksi;

(C): lähde, josta tiedot on saatu, on useimmissa tapauksissa osoittautunut epäluotettavaksi tai

(X): lähteen luotettavuutta ei voida arvioida.

Tiedot toimittaneen jäsenvaltion on puolestaan mahdollisuuksien mukaan arvioitava jäsenvaltioista saatujen tietojen oikeellisuutta käyttäen seuraavia tietojen arviointikoodeja:

(1): tiedot, joiden oikeellisuudesta on varmuus;

(2): tiedot, jotka tiedon lähde tuntee henkilökohtaisesti mutta joita niitä välittävä virkamies ei henkilökohtaisesti tunne;

(3): tiedot, joita tiedon lähde ei henkilökohtaisesti tunne mutta jotka jo tallennetut muut tiedot vahvistavat tai

(4): tiedot, joita tiedon lähde ei henkilökohtaisesti tunne ja joita ei voida vahvistaa.

Europol ei saa muuttaa arviointia, ellei asiasta ole sovittu Europol-asetuksessa tarkemmin määritellyin tavoin. Jos Europol saa joltakin jäsenvaltiolta tietoja ilman edellä mainitun mukaista arviointia, se yrittää arvioida lähteen luotettavuuden tai tietojen oikeellisuuden hallussaan jo olevien tietojen perusteella.

Artiklassa 30 säännellään eri tietoluokkiin kuuluvien ja eri ryhmiin kuuluvia rekisteröityjä koskevien henkilötietojen käsittelystä. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi arkaluonteisiksi katsottavat tiedot. Artikla 31 sisältää säännökset henkilötietojen säilyttämistä ja poistoa koskevista määräajoista.

Luvussa säännellään myös henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ilmoittamisesta asiaankuuluville viranomaisille ja rekisteröidylle (artiklat 34 ja 35) sekä rekisteröidyn tiedonsaantioikeudesta (artikla 36).

Artiklan 37 mukaan jokaisella rekisteröidyllä, joka on saanut tietoa Europolin käsittelemistä itseään koskevista tiedoista Europol-asetuksen mukaisesti, on oikeus valitsemassaan jäsenvaltiossa tähän tarkoitukseen nimetyn viranomaisen välityksellä pyytää Europolia oikaisemaan häntä koskevat Europolin hallussa olevat virheelliset henkilötiedot taikka tarvittaessa täydentämään niitä tai saattamaan ne ajan tasalle. Kyseisen viranomaisen on saatettava asia Europolin käsiteltäväksi viipymättä ja joka tapauksessa kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Niin ikään jokaisella rekisteröidyllä, joka on saanut tietoa Europolin käsittelemistä itseään koskevista tiedoista, on oikeus valitsemassaan jäsenvaltiossa tähän tarkoitukseen nimetyn viranomaisen välityksellä pyytää Europolia poistamaan häntä koskevat Europolin hallussa olevat henkilötiedot, jos niitä ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä on käsitelty edelleen. Kyseisen viranomaisen on saatettava asia Europolin käsiteltäväksi viipymättä ja joka tapauksessa kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta.

Artiklan 40 mukaan Europol pitää kirjaa henkilötietojen keräämisestä ja muuttamisesta, tietoihin pääsystä sekä niiden paljastamisesta, yhdistämisestä tai poistamisesta, jotta voidaan tarkistaa tietojenkäsittelyn lainmukaisuus, toteuttaa omaehtoista valvontaa ja varmistaa tietojen eheys ja tietoturvallisuus.

Artiklan 41 mukaan Europolin hallintoneuvosto nimittää tietosuojavastaavan henkilöstöön kuuluvien joukosta. Tietosuojavastaavan on tehtäviään suorittaessaan toimittava riippumattomalla tavalla.

Artiklassa 42 säännellään kansallisen valvontaviranomaisen suorittamasta valvonnasta ja artiklassa 43 Euroopan tietosuojavaltuutetun suorittamasta valvonnasta. Kunkin jäsenvaltion on nimettävä kansallinen valvontaviranomainen. Kansallisen valvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa riippumattomasti ja kansallista lainsäädäntöä noudattaen, että jäsenvaltion suorittama henkilötietojen siirto, haku ja mikä tahansa toimittaminen Europolille on luvallinen, ja tutkia, loukkaako tällainen siirto, haku tai toimittaminen asianomaisten rekisteröityjen oikeuksia. Jokaisella on oikeus pyytää kansallista valvontaviranomaista varmistamaan, että asianomainen jäsenvaltio on toiminut lainmukaisesti siirtäessään tai toimittaessaan pyynnön esittäjää koskevia tietoja Europolille missä hyvänsä muodossa sekä tutkiessaan näitä tietoja. Tätä oikeutta käytettäessä noudatetaan sen jäsenvaltion kansallista lainsäädäntöä, jossa pyyntö esitetään. Euroopan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on valvoa Europol-asetuksen niiden säännösten soveltamista, jotka koskevat luonnollisten henkilöiden perusoikeuksien ja -vapauksien suojelua Europolin suorittaman henkilötietojen käsittelyn yhteydessä, sekä antaa ohjeita Europolille ja rekisteröidyille kaikista henkilötietojen käsittelyä koskevista seikoista.

Artikla 44 sisältää säännökset Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten valvontaviranomaisten yhteistyövelvollisuudesta.

Artiklassa 45 on säännökset neuvoa-antavaksi elimeksi perustettavasta yhteistyöneuvostosta. Sen muodostavat kansallisen valvontaviranomaisen edustaja kustakin jäsenvaltiosta ja Euroopan tietosuojavaltuutettu. Yhteistyöneuvosto kokoontuu tarvittaessa ja vähintään kahdesti vuodessa.

Artiklan 46 mukaan Kaikkiin Europolin hallussa oleviin hallinnollisiin henkilötietoihin sovelletaan asetusta yksilöiden suojelusta yhteisöjen toimielinten ja elinten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (EY) N:o 45/2001.

Luku VII - Oikeussuojakeinot ja vastuu

Artiklan 47 mukaan jokaisella rekisteröidyllä on oikeus tehdä kantelu Euroopan tietosuojavaltuutetulle, jos hän katsoo, että Europol ei ole häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä noudattanut tätä asetusta. Euroopan tietosuojavaltuutetun päätökseen voidaan hakea muutosta Euroopan unionin tuomioistuimessa (artikla 48).

Artiklat 49 ja 50 sisältävät yleiset säännökset vastuusta, vastuusta laittomasta henkilötietojen käsittelystä ja oikeudesta korvauksiin.

Luku VIII - Yhteinen parlamentaarinen valvonta

Kyseessä ovat täysin uudet säädökset.

Artiklan 51 mukaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 88 artiklan mukaan Europolin toimintaa valvoo Euroopan parlamentti yhdessä kansallisten parlamenttien kanssa. Tällöin on kyseessä erityinen yhteisparlamentaarinen valvontaryhmä, jonka kansalliset parlamentit ja Euroopan parlamentin toimivaltainen valiokunta yhdessä perustavat. Yhteisparlamentaarinen valvontaryhmä vastaa Europolin toimeksiantonsa toteuttamiseksi suorittamien toimien poliittisesta valvonnasta, mukaan lukien näiden toimien vaikutus luonnollisten henkilöiden perusoikeuksiin ja -vapauksiin. Artiklassa on säädetty tarkemmin asiakirjoista, jotka Europolin on toimitettava yhteisparlamentaarisella valvontaryhmälle tiedoksi. Yhteinen valvontaryhmä voi laatia päätelmät Europolin toiminnan poliittisesta valvonnasta ja toimittaa ne Euroopan parlamentille ja kansallisille parlamenteille. Euroopan parlamentti toimittaa ne edelleen tiedoksi neuvostolle, komissiolle ja Europolille.

Artiklassa 52 säännellään vielä tarkemmin Euroopan parlamentin pääsystä tietoihin, joita Europol käsittelee tai joita käsitellään sen välityksellä.

Luku IX - Henkilöstö

Luku sisältää henkilöstöä koskevat yleiset säännökset sekä tarkempia säännöksiä pääjohtajasta, apulaispääjohtajista ja kansallisista asiantuntijoista (artiklat 53 - 56)

Luku X - Varainhoitosäännökset

Luku sisältää säännökset viraston talousarviosta, sen laatimisesta ja toteuttamisesta sekä tilinpäätöksen esittämisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä ja varainhoitosäännöistä (artiklat 57 - 61).

Luku XI - Erinäiset säännökset

Artiklan 62 mukaan Europol on unionin virasto. Se on oikeushenkilö. Europolilla on kaikissa jäsenvaltioissa laajin kansallisen oikeuden mukaan oikeushenkilöllä oleva oikeuskelpoisuus. Europol voi erityisesti hankkia ja luovuttaa kiinteää ja irtainta omaisuutta sekä olla asianosaisena oikeudenkäynneissä.

Artiklan 63 mukaan Europoliin ja sen henkilöstöön sovelletaan Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen liitettyä, Euroopan unionin erioikeuksista ja vapauksista tehtyä pöytäkirjaa N:o 7. Yhteyshenkilöiden ja heidän perheenjäsentensä erioikeuksia ja vapauksia säännellään Alankomaiden kuningaskunnan ja muiden jäsenvaltioiden välisellä sopimuksella.

Artiklassa 64 säännellään kielijärjestelyistä ja artiklassa 65 avoimuudesta. Europolin hallussa oleviin asiakirjoihin sovelletaan asetusta Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi (EY) N:o 1049/2001. Europol julkaisee verkkosivustollaan luettelon hallintoneuvoston jäsenistä sekä yhteenvedot hallintoneuvoston kokousten tuloksista.

Artikla 66 sisältää säännökset petostentorjunnasta ja artikla 67 arkaluonteisten turvallisuusluokittelemattomien ja turvallisuusluokiteltujen tietojen suojaamista koskevat säännöt.

Artiklan 68 mukaan komissio varmistaa 1 päivään toukokuuta 2022 mennessä ja sen jälkeen joka viides vuosi, että toteutetaan arviointi, joka koskee erityisesti Europolin ja sen toimintatapojen vaikutuksia, tuloksellisuutta ja tehokkuutta. Arvioinnissa voidaan tarkastella erityisesti tarvetta muuttaa Europolin rakennetta, toimintaa, toimialoja ja tehtäviä sekä tällaisten muutosten taloudellisia vaikutuksia. Komissio toimittaa arviointikertomuksen viraston hallintoneuvostolle. Hallintoneuvosto antaa arviointikertomusta koskevat huomautuksensa kolmen kuukauden kuluessa kertomuksen vastaanottamispäivästä. Tämän jälkeen komissio toimittaa lopullisen arviointikertomuksen sekä komission päätelmät ja kertomuksen liitteenä olevat hallintoneuvoston huomautukset Euroopan parlamentille, neuvostolle, kansallisille parlamenteille ja hallintoneuvostolle. Arviointikertomuksen keskeiset tulokset julkistetaan soveltuvin osin.

Artiklassa 69 on säännökset hallinnollisesta tutkimuksista ja artiklassa 70 viraston toimipaikasta. Europol sijaitsee Haagissa Alankomaissa.

Luku XII - Siirtymäsäännökset

Artiklan 71 mukaan Europol-asetuksella perustettu Europol on Europol-päätöksellä perustetun Europolin oikeusseuraaaja kaikkien sen tekemien sopimusten, sitä velvoittavien sitoumusten ja kaiken sen hankkiman omaisuuden suhteen. Artikla 72 sisältää hallintoneuvostoa koskevat siirtymäkauden järjestelyt ja artikla 73 pääjohtajaa, apulaarjohtajia ja henkilöstöä koskevat siirtymäkauden järjestelyt. Näitä kolmea artiklaa on sovellettu jo 13 päivänä kesäkuuta 2016 alkaen. Muilta osin Europol-asetusta sovelletaan 1 päivästä toukokuuta 2017.

Artiklassa 74 on talousarviota koskevat siirtymäsäännökset.

Luku XIII sisältää loppusäännökset

Artiklan 75 mukaan Europol-asetuksella korvataan päätökset 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS niiden jäsenvaltioiden osalta, joita tämä asetus sitoo, 1 päivästä toukokuuta 2017.

Europol-asetus sisältää kaksi liitettä. Liitteessä I on luettelo Europol-asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista rikollisuuden muodoista. Liitteessä II on kuvattu tarkemmin henkilötietoluokat ja rekisteröityjen ryhmät, joita voidaan käsitellä Europol-asetuksen 18 artiklassa tarkoitettuja tarkoituksia varten.

Europol-asetuksella korvataan ja kumotaan neuvoston päätös tehty 6 päivänä huhtikuuta 2009, Euroopan poliisiviraston (Europol) perustamisesta (2009/371/YOS), neuvoston päätös 2009/934/YOS, tehty 30 päivänä marraskuuta 2009, täytäntöönpanosääntöjen hyväksymisestä, jotka koskevat Europolin suhteita kumppaneihin, henkilötietojen ja turvallisuusluokiteltujen tietojen vaihto mukaan lukien, neuvoston päätös 2009/935/YOS, tehty 30 päivänä marraskuuta 2009, luettelon määrittämiseksi kolmansista valtioista ja organisaatioista, joiden kanssa Europol tekee sopimuksia, neuvoston päätös 2009/936/YOS, tehty 30 päivänä marraskuuta 2009,

Europolin analyysitietokantoja koskevien täytäntöönpanosääntöjen hyväksymisestä sekä neuvoston päätös 2009/968/YOS, tehty 30 päivänä marraskuuta 2009, Europolin tietojen luottamuksellisuutta koskevien sääntöjen hyväksymisestä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus on voimassa sellaisenaan eikä sitä saa selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Asetusta ei myöskään saa kirjoittaa uudelleen eikä muutenkaan sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön. Asetuksen soveltaminen voi kuitenkin edellyttää täydentävää lainsäädäntöä. Ehdotetulla lainsäädännöllä täydennetään Europol-asetuksen säännöksiä siltä osin kun se on välttämätöntä.

Europol-asetuksen 7 artikla edellyttää, että jokaisen jäsenvaltion on perustettava tai nimettävä kansallinen yksikkö, joka toimii yhteyselimenä Europolin ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välillä. Kansalliseksi yksiköksi esitetään keskusrikospoliisia.

Europol-asetuksen 2 artiklan a) kohdan mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla tarkoitetaan kaikkia jäsenvaltioiden poliisiviranomaisia ja muita lainvalvontaviranomaisia, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Toimivaltaisiin viranomaisiin kuuluvat myös muut jäsenvaltioiden viranomaiset, jotka ovat voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa Europolin toimivaltaan kuuluvien rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Suomessa näitä viranomaisia ovat tällä hetkellä poliisi, ml. suojelupoliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Europol-asetuksen mukaan jäsenvaltiolla on mahdollisuus sallia toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin väliset suorat yhteydet. Ehdotuksessa esitetään, että Suomessa tällaiset suorat yhteydet sallittaisiin. Tämä mahdollistaa myös kaikille toimivaltaisille viranomaisille mahdollisuuden tehdä hakuja Europolin järjestelmiin asetuksen 20 artiklassa säädetyin tavoin.

Lisäksi ehdotuksessa esitetään, että rekisteröidyn, joka haluaa käyttää oikeutta saada häneen liittyviä, Europolin käsittelemiä tietoja, tulisi Suomessa tehdä pyyntö poliisilaitokselle. Edelleen esitetään, että tietosuojavaltuutettu toimisi Europol-asetuksessa tarkoitettuna kansallisena valvontaviranomaisena.

Europol-päätöksen säännökset, jotka edellyttivät kansallista sääntelyä, laitettiin täytäntöön lailla Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta (563/2011). Europol-asetuksella korvataan ja kumotaan Europol-päätös. Siten esityksellä esitetään kumottavaksi kansallinen laki Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta. Edellä mainitun neuvoston päätöksen lisäksi Europol-asetus korvaa ja kumoaa neljä muuta neuvoston päätöstä. Niistä ei ole annettu kansallista lainsäädäntöä.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Europol-päätöksellä Europolin rahoitus on jo siirretty kansallisesta rahoituksesta Euroopan unionin budjettiin.

Vaikutus viranomaisten toimintaan olisi vähäinen. Keskusrikospoliisi toimisi jatkossakin Europolin kansallisena yksikkönä mutta kansallisen yksikön toimintavelvoite kansallisten tiedustelu- ja muiden tietojen välittäjänä Europolille olisi laajempi kuin Europol-päätöksen mukaan.

Asetuksen tavoitteena on tehostaa tietojenkäsittelyä ja rikollisuutta koskevien tietojen yhdistämistä Europolissa. Mikäli tässä onnistutaan toivotulla tavalla, EU:n poliisiviranomaiset tulevat paljastamaan entistä enemmän sellaista rikollisuutta, joka muutoin jäisi piiloon ja lisäksi

paljastuneissa jutuissa tulee löytymään entistä useampia liittymäkohtia toisiin EU-maihin. Tällä saattaa olla pitkällä aikavälillä lainvalvontaviranomaisia työllistävä vaikutus, kun tutkinnassa paljastuu entistä monimutkaisempia ja alueellisesti laajempia eurooppalaisia rikoskokonaisuuksia. Asetuksen lopullisia vaikutuksia rikostorjunnan kokonaiskuvaan ja viranomaisia työllistävään vaikutukseen EU:ssa on kuitenkin tässä vaiheessa hyvin vaikea ennustaa.

Tietosuojavaltuutettu on toiminut Europol-päätöksen tarkoittamana kansallisena valvontaviranomaisena. Tietosuojavaltuutettu on lisäksi toiminut Suomen edustajana Europolin yhteisessä valvontaviranomaisessa.

Tietosuojavaltuutettu toimisi Europol-asetuksen tarkoittamana kansallisena valvontaviranomaisena. Europol-asetuksen myötä Euroopan tietosuojavaltuutettu alkaa valvoa tietojen käsittelyä Europolissa. Europolin yhteinen valvontaviranomainen lakkautetaan. Sen sijaan Europol-asetuksella perustetaan yhteistyöneuvosto, jonka muodostavat kansallisen valvontaviranomaisen edustaja kustakin jäsenvaltiosta ja Euroopan tietosuojavaltuutettu. Tietosuojavaltuutetun tehtävämäärä ei siten juurikaan muuttuisi Europol-asetuksen soveltamisen myötä nykyisestä. Europol-asetuksen mukaan Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten valvontaviranomaisten on vielä tehtävä keskenään yhteistyötä sellaisten kysymysten osalta, jotka edellyttävät kansallisten viranomaisten puuttumista.

Toimivaltaisia viranomaisia tulee kouluttaa Europol-asetuksen sisällöstä. Tästä ei aiheudu merkittävää lisätyötä tai kustannuksia.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäministeriössä.

Esityksestä pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, sisäministeriön rajavartio-osastolta, Poliisihallitukselta, suojelupoliisilta, keskusrikospoliisilta, tietosuojavaltuutetun toimistolta ja Tullilta. Käännöksen valmistuttua esitys toimitettiin myös Ahvenanmaalle mahdollisia huomioita varten.

Lausunnossaan oikeusministeriö kiinnitti erityisesti huomiota siihen, ettei kansallisella lailla voida säätää lisäedellytyksiä asetuksessa säädetyistä kysymyksistä eikä asetusta saa myöskään selittää tai täsmentää kansallisella sääntelyllä. Sisäministeriön rajavartio-osasto ja Poliisihallitus kiinnittivät huomiota Europolin uuden tietojenkäsittelyjärjestelmän kuvauksen selkeyteen. Lisäksi Poliisihallitus katsoi, että asetuksen toiminnallisia ja kustannusvaikutuksia tulisi pyrkiä täsmentämään. Tulli kiinnitti huomiota rekisteröidyn tarkastusoikeutta koskeviin säännöksiin. Lausuntojen perusteella esitykseen tehtiin tarkennuksia.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Soveltamisala. Pykälään ehdotetaan otettavaksi lain soveltamisalaa koskeva säännös. Siitä ilmenee, että laki sisältää täydentävät säännökset Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastoa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen soveltamisesta Suomessa (jäljempänä Europol-asetus). Lain säännöksiä sovelletaan 1. päivästä toukokuuta 2017.

2 §. Kansallinen yksikkö. Pykälässä säädettäisiin kansallisesta yksiköstä. Europol-asetuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on perustettava tai nimettävä kansallinen yksikkö, joka toimii yhteyselimenä Europolin ja jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välillä. Edelleen kunkin jäsenvaltion on nimettävä virkamies kansallisen yksikön päälliköksi. Kansalliseksi yksiköksi esitetään keskusrikospoliisia. Keskusrikospoliisi toimii jo tällä hetkellä Europolin kansallisena yksikkönä Europol-päätöksen ja lain Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta annetun lain nojalla. Keskusrikospoliisi nimeää virkamiehen kansallisen yksikön päälliköksi.

3 §. Toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin väliset yhteydet. Pykälässä säädettäisiin Suomen toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin välisistä yhteyksistä. Europol-asetuksen 2 artiklan a kohdan mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaisilla viranomaisilla tarkoitetaan kaikkia jäsenvaltioiden poliisiviranomaisia ja muita lainvalvontaviranomaisia, jotka ovat kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Toimivaltaisiin viranomaisiin kuuluvat myös muut jäsenvaltioiden viranomaiset, jotka ovat voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaan vastuussa Europolin toimivaltaan kuuluvien rikosten ehkäisemisestä ja torjunnasta. Suomessa näitä viranomaisia ovat tällä hetkellä poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos.

Europol-asetuksen 7 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiolla on mahdollisuus sallia kyseisten toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin väliset suorat yhteydet. Ehdotuksessa esitetään, että suorat yhteydet sallittaisiin Suomen toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin kesken. Voimassa olevan Europol-päätöksen ja lain Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta mukaan tämä on mahdollista myös tällä hetkellä. Uusi asetus mahdollistaa lisäksi aiemmasta päätöksestä poiketen sen, että kaikille toimivaltaisille viranomaisille voidaan antaa mahdollisuus tehdä hakuja Europolin tietojärjestelmään asetuksen 20 artiklassa säädettyin tavoin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin tietoihin pääsystä ja tietojen hakumahdollisuudesta. Toimivaltaisilla viranomaisilla olisi pääsy ja hakumahdollisuus kaikkiin tietoihin, jotka on toimitettu Europolille Europol-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa säädettyjä tarkoituksia varten.

Edellä mainitun artiklan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä ainoastaan seuraavia tarkoituksia varten:

a) ristiintarkistaminen seuraavia seikkoja koskevien tietojen keskinäisten yhteyksien tai muiden merkityksellisten yhteyksien havaitsemiseksi:

i) henkilöt, joita epäillään Europolin toimivaltaan kuuluvasta rikoksesta tai osallisuudesta tällaiseen rikokseen tai jotka on tuomittu tällaisesta rikoksesta

ii) henkilöt, joiden osalta on tosiasioihin perustuvaa näyttöä tai todennäköisiä syitä epäillä, että he aikovat tehdä Europolin toimivaltaan kuuluvia rikoksia

b) strategiset tai aihekohtaiset analyysit.

Edelleen momentissa säädettäisiin, että toimivaltaisilla viranomaisilla olisi myös epäsuora pääsy tietoihin, jotka on toimitettu Europolille Europol-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan c alakohtassa säädettyjä tarkoituksia varten. Kyseinen alakohta koskee operatiivisia analyyssejä. Epäsuora pääsy tarkoittaa sitä, että jäsenvaltion haun tuloksena on enimmillään tieto siitä, onko Europolissa hakua vastaavaa tietoa vai ei (osuma - ei osumaa). Osumatapauksessa tiedon Europolille luovuttanut jäsenvaltio päättää varsinaisen tiedon luovuttamisesta sitä hakeneelle jäsenvaltiolle.

Operatiivisissa analyysseissä on kysymys käynnissä olevien rikostutkintojen ja -tiedusteluhankkeiden tukemisesta. On tärkeää, että tutkinnasta vastaavat tahot hallitsevat avoimena olevan jutun tietoja ja tietävät ketkä muut niistä mahdollisesti ovat kiinnostuneita ja miksi. Nyt voimassa olevan Europol-päätöksen nojalla jäsenvaltioista ei ole toteutettu lainkaan pääsyä operatiivista analyysia koskeviin tietoihin. Tällä hetkellä ainoa mahdollisuus saada tietoa siitä, onko tiettyä henkilöä koskevaa tietoa operatiivisessa analyysissä, on pyytää Haagissa, Europolissa olevaa Suomen yhdysmiestoimistoa tekemään ns. index-haku ko. henkilöstä. Index-haun tulos on myös epäsuora - eli sen tuloksen saadaan tietää, onko tietoa vai ei.

Suorien yhteyksien käyttöehdoista päättäisi Poliisihallitus keskusrikospoliisin esityksestä.

4 §. Rekisteröidyn tiedonsaantioikeus ja virheellisten tietojen korjaaminen tai poistaminen. Europol-asetuksen 36 artiklassa säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta. Artiklan 3 kohdan mukaan jokainen rekisteröity, joka haluaa käyttää oikeuttaan saada häneen liittyviä tietoja, voi esittää asiaa koskevan pyynnön valitsemassaan jäsenvaltiossa tämän valtion tätä tarkoitusta varten määrittämälle viranomaiselle ilman, että se aiheuttaa hänelle liiallisia kustannuksia. Kyseisen viranomaisen on saatettava asia Europolin käsiteltäväksi viipymättä ja joka tapauksessa kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Suomessa pyyntö olisi esitettävä poliisilaitokselle. Pyyntöön esittäjän olisi todistettava henkilöllisyytensä.

Europol-asetuksen 37 artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada oikaistua tai poistettua virheelliset Europolin hallussa olevat rekisteröityä koskevat tiedot, jos tietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä on käsitelty. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä pyyntö valitsemassaan jäsenvaltiossa tähän tarkoitukseen nimetyn viranomaisen välityksellä. Suomessa pyyntö olisi esitettävä poliisilaitokselle. Pyyntöön esittäjän olisi todistettava henkilöllisyytensä.

5 §. Kansallinen valvontaviranomainen. Pykälässä säädettäisiin kansallisesta valvontaviranomaisesta. Europol-asetuksen 42 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on nimettävä kansallinen valvontaviranomainen. Kansalliseksi valvontaviranomaiseksi esitetään tietosuojavaltuutettua. Tietosuojavaltuutettu toimii tällä hetkellä Europol-päätöksessä tarkoitettuna kansallisena valvontaviranomaisena.

6 §. Voimaantulo. Lakiin ehdotetaan otettavaksi tavanomainen voimaantulosäännös.

Lakiehdotuksella kumottaisiin laki Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta (563/2011), jossa säädetään Europol-päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta. Europol-asetuksella korvataan ja kumotaan Europol-päätös.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä toukokuuta 2017.

Eduskunnan hyväksyttäväksi annetaan seuraava lakiehdotus:

Laki

Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastosta (Europol) sekä neuvoston päätösten 2009/371/YOS, 2009/934/YOS, 2009/935/YOS, 2009/936/YOS ja 2009/968/YOS korvaamisesta ja kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2016/794, jäljempänä *Europol-asetus*, täydentävät säännökset.

2 §

Kansallinen yksikkö

Keskusrikospoliisi on Europol-asetuksen 7 artiklassa tarkoitettu kansallinen yksikkö.

3 §

Toimivaltaisten viranomaisten ja Europolin väliset yhteydet

Europol-asetuksen 2 artiklan a kohdassa tarkoitetuille Suomen toimivaltaisille viranomaisille sallitaan suorat yhteydet Europolin kanssa Europol-asetuksen 7 artiklan 5 kohdan mukaisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla on pääsy kaikkiin tietoihin, jotka on toimitettu Europolille Europol-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa säädettyjä tarkoituksia varten sekä mahdollisuus hakea näitä tietoja. Toimivaltaisilla viranomaisilla on epäsuora pääsy tietoihin, jotka on toimitettu Europolille Europol-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan c alakohdassa säädettyä tarkoitusta varten.

Suorien yhteyksien käyttöehdoista päättää Poliisihallitus keskusrikospoliisin esityksestä.

4 §

Rekisteröidyn tiedonsaantioikeus ja virheellisten tietojen korjaaminen tai poistaminen

Europol-asetuksen 36 artiklan 3 kohdassa sekä 37 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu pyyntö on esitettävä poliisilaitokselle.

5 §

Kansallinen valvontaviranomainen

Tietosuojavaltuutettu on Europol-asetuksen 42 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kansallinen valvontaviranomainen.

6 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 2017.

Tällä lailla kumotaan Europolia koskevan päätöksen eräiden säännösten täytäntöönpanosta annettu laki (563/2011).

Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Sisäministeri Paula Risikko